

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף מז

ואמר רבא אין שמיין לפרה בפני עצמה: שור שנגח את הפרה והפילה את עוברה, כשבאים להעריך את הנזק, לא שמיין את הפרה לבד ואת הולד לבד. משום שאם נתייחס לולד בפני עצמו: כמה עולה לקנות ולד של פרה - המחיר יהיה יקר. אלא שמיין כמה פרה מעוברת עולה יותר מפרה לא מעוברת, ואת ההפרש הוא משלם. והטעם, כדי שלא להכחיש את המזיק ולגבות ממנו סכום גבוה.

(כגון לקנות ולד בפני עצמו עולה 500 שקלים, אבל לקנות פרה מעוברת עולה 200 שקלים יותר מאשר פרה שאינה מעוברת. אם היינו שמיין את הולד בפני עצמו היה על הניזק לשלם 500, אבל אם שמיין את הפרה הוא משלם רק 200).

וכן אתה מוצא בקוטע יד עבדו של חבירו: לא שמיין כמה כסף היה מוכן האדון לקבל כדי שיקטעו את יד העבד שלו, כי הוא היה דורש סכום גבוה. אלא שמיין כמה עולה לקנות עבד שלם וכמה עולה לקנות עבד קטוע יד, ואת ההפרש הוא משלם.

וכן אתה מוצא במזיק שדה של חבירו: האוכל ערוגה של חבירו - לא שמיין כמה עולה לקנות ערוגה אחת כי אז המחיר יהיה יקר, אלא שמיין כמה שטח בית סאה (50 אמהx50 אמה) שווה פחות אם חסר בו ערוגה אחת.

קושיא: אמר ליה רב אחא: אם הדין הוא שהמזיק צריך לשלם כפי הערך של הולד בפני עצמו - מדוע אנו מתחשבים בו ולא רוצים להכחיש אותו?

[הקושיא היא מסברא: מכיון שפרה וולד הם שני גופים נפרדים יש להעריך כל אחד מהן בנפרד. ולכן לא קשה מדוע לא מעריכים את קטיעת היד בפני עצמה או את הערוגה בפני עצמה, כי יד היא חלק מהגוף, וכן ערוגה היא חלק משדה גדול. תוס'].

תירוץ: משום דאמר ליה: המזיק טוען: פרה מעוברת היזקתי לך ולכן פרה מעוברת אני מעריך. [כלומר גם וולד נחשב לחלק מ'פרה מעוברת' בדומה ליד וערוגה. תוס'].

פשיטא פרה זחד וולד זחד: אם הפרה שיכת לאדם אחד והולד שייך לאדם אחר, ומעריכים את הנזק שנגרם לה מהנגיחה - פשיטא שלגבי הנזק של ה'פיטום' = השומן שלה - הכסף הולך לבעל הפרה בגלל שהולד אינו קשור לשומן. אבל השאלה היא מה הדין לגבי הנזק של ה'נפחא' = הנפח שלה, שמכיון שהיא מעוברת היא נראית גדולה יותר וגם העור שלה גדול יותר (מאירי). למי הוא הולך?

משנה: הקדר: אומן המייצר קדירות שהכניס את קדירותיו לחצר בעל הבית ללא רשותו, ובהמת בעל הבית שברה את הקדירות, בעל הבית פטור. ואם בהמת בעל הבית הוזקה בהם, בעל הקדירות חייב. ואם הקדר הכניסם ברשות בעל הבית ושברתם בהמת בעל הבית, בעל הבית חייב.

הכניס פירותיו... הכניס שורו: וכן הדין לגבי פירות ושור.

נפל לבורו: אם הכניס את שורו לחצר בעל הבית ללא רשות, ונפל השור לתוך בורו של בעל הבית ומחמת כן הסריחו המים שבבור, חיב בעל השור לשלם לו את דמי המים.

היה אביו או בנו לתוכו: ואם היה אביו או בנו של בעל הבית בתוך הבור, ונפל השור לתוך הבור והרג אותם, משלם כופר ליורשי האב או הבן. **ויבואר בגמ'.**

ואם הכניס ברשות: ואם הכניס את שורו ברשות, ונגחו שור של בעל החצר או שנשכו כלבו של בעל החצר, בעל החצר חייב.

רבי אומר: בכל המקרים המובאים במשנתנו בעל החצר אינו חייב לשלם אפילו אם הכניס ברשות, לפי שאמנם נתן לו רשות להיכנס אבל לא קיבל על עצמו לשמור על חפציו, ורק אם בעל החצר קיבל על עצמו לשמור את חפציו של המכניס, בעל החצר חייב.

גמרא: טעמא: משמע שבגלל שהקדר הכניס את קדירותיו שלא ברשות לכן אם הוזקה בהם בהמתו של בעל החצר הקדר חייב, אבל אם הקדר הכניס ברשות אינו חייב אם הוזקה בהם בהמתו של בעל החצר, ואנו לא אומרים שהקדר קיבל על עצמו לשמור שבהמתו של בעל החצר לא תוזק בקדירותיו.

מני? רבי היא! א"כ משנתנו היא כדעת רבי שאמר בסוף משנתנו 'בכולן אינו חייב' וכו', דהיינו שבסתמא (= אם לא אמר במפורש) לא קיבל על עצמו בעל החצר

לשמור על קדירותיו למרות שנתן לו רשות להיכנס, וכמו כן בסתמא הקדר לא קיבל על עצמו לשמור את בהמתו של בעל החצר.

קושיא: אימא סיפא: (של הרישא) נאמר - ואם הקדר הכניס ברשות בעל החצר, ושברתם בהמתו של בעל החצר, בעל החצר חייב. ע"כ. זה מתאים לדעת רבנן הסוברים שגם בסתמא (- אם נתן לו רשות להיכנס ולא אמר לו במפורש שמקבל על עצמו לשמור) קיבל על עצמו בעל החצר לשמור על קדירותיו.

קושיא נוספת: ותו: בסוף המשנה נאמר - 'רבי אומר בכולן אינו חייב' וכו'. **הגמ'** מסכמת את הקושיות: נמצא שרישא וסיפא רבי ומציעתא רבנן.

ר' זירא מתרץ: אכן הרישא והסיפא של הרישא סותרים זה את זה, ולכן צריך לומר שנחלקו התנאים בשיטת רבנן, ומי ששנה את הרישא לא שנה את הסיפא של הרישא, התנא של הרישא סובר שרבנן לא חולקים על רבי ובסתמא לא קיבל על עצמו לשמור, ואילו התנא של המציעתא סובר שרבנן כן נחלקו על רבי ובסתמא קיבל על עצמו לשמור.

רבא מתרץ: כל תחילת המשנה (- הרישא והסיפא של הרישא) היא כדעת רבנן שבסתמא קיבל על עצמו לשמור, והטעם שאמרנו שמשמע מהרישא שאם הקדר הכניס ברשות פטור אם הוזקה בהם בהמתו של בעל החצר, לפי שכשבעל החצר נתן לקדר רשות להיכנס כוונתו היתה לשמור על קדירותיו אפילו אם ישברו ברוח, אבל הקדר לא קיבל על עצמו שום שמירה, ולכן הקדר פטור אם הוזקה בהם בהמתו של בעל החצר, אבל בעל החצר חייב אם נשברו הקדירות.

*

למדנו במשנתנו - הכניס פירותיו לחצר בעל הבית וכו':

אמר רב: מה שאמרנו במשנה 'ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב', מדובר שבהמתו של בעל החצר החליקה בהם וניזוקה, אבל אם אכלה יותר מִדְּי ומתה פטור, לפי שלא היה עליה לאכול ולהזיק את עצמה.

אמר רב ששת: אני אומר שרב אמר זאת כשהתנמנם ושכב, שהרי למדנו כברייתא - הנותן סם המוות לפני בהמת חבירו ואכלה ומתה, פטור מדיני אדם (- שאי אפשר לחייבו בבית דין משום שרק גרם למותה) וחייב בדיני שמים. ע"כ הברייתא. משמע שרק לגבי סם המוות פטור מדיני אדם לפי שהיא לא עשויה לאכול זאת, אבל לגבי

פירות שהיא כן עשויה לאוכלם חייב בדיני אדם אם אכלה יותר מידי ומתה, ומדוע? והרי היה לה שלא תאכל! אלא מוכח שלא כדברי רב.

הגמ' מיישבת את דברי רב:

אמרי: באמת גם אם אכלה פירות יותר מידי ומתה פטור מדיני אדם כדברי רב, והברייתא באה לחדש ולומר שאפילו סם המוות שאינה עשויה לאכול חייב בדיני שמים (וכל שכן שלגבי פירות שהיא כן עשויה לאכול חייב בדיני שמים).

ואיבעית אימא: הברייתא לגבי סם המוות עוסקת כשהניח לפניו 'אפרזתא' דהיינו מין עשב שהוא סם המוות לבהמה, ודינו כמניח לפניו פירות, ופטור מדיני אדם לפי שהיה לה שלא תאכל, וזה ממש כדברי רב.

הגמ' מקשה על רב:

מיתבי, האשה וכו' ואם הוזקה חייבת: כלומר אם בהמתו של בעל הבית הוזקה ע"י החיטים של האשה, האשה חייבת, וקשה שהרי היה לה שלא תאכל?

תירוץ: אמרי: וכי הברייתא 'עדיפה' על משנתנו שתרצנו שמדובר שהבהמה הוחלקה בפירות! כלומר גם בברייתא מדובר שבהמתו של בעל הבית הוחלקה בחיטים של האשה.

קושיא: ודקארי לה מאי קארי לה: כלומר הגמ' לא מכינה מה חשב מי שהקשה מהברייתא על דברי רב, והרי פשוט שבברייתא מדובר שהוחלקה בהם כמו במשנה.

תירוץ: אמר לך: כלומר המקשן יענה לך שבמשנה נאמר 'ואם הוזקה בהן', ולכן העמדנו שמדובר שהוחלקה בהם, אבל בברייתא כתוב רק 'ואם הוזקה' ולא כתוב 'בהן', ומשמע שהוזקה מחמת שאכלה יותר מידי, ולכן הוא הקשה משם על רב.

ואידך אמר לך: ומי שתירץ את הברייתא שמדובר שהוחלקה בהם יענה לך שאין הבדל האם כתוב 'בהן' או לא, ולכן גם בברייתא מדובר שהוחלקה בהם, ולא קשה על רב.

הגמ' מקשה על רב:

ת"ש... והתריז: כלומר שנהיה חולה במעיים מחמת שאכל את החיטים, ומת.

ואם הכניס ברשות: ואם הכניס את שורו לחצר ברשות, בעל החצר חייב. וזה שלא כדברי רב שאמר שהיה לו לשור שלא יאכל מהחיטים.

רבא מתרץ: דברי רב נאמרו על המקרה של המשנה ששם מדובר שהכניס את פירותיו שלא ברשות, ולכן אמר רב שפטור משום שהיה לה שלא תאכל, אבל בכרייתא הזאת מדובר שהכניס את שורו ברשות, ובמקרה כזה בעל החצר קיבל על עצמו לשמור את שורו אפילו אם הוא חנק את עצמו, ולכן חייב אם אכל מהחיטים ומת.

*

איבעיא להו היכא דקביל עליה נטירותא: אם בעל החצר קיבל עליו לשמור את השור שמכניס חברו לחצירו (דהיינו לדעת רבנן כשאמר לו להכניס בסתמא, ולדעת רבי כשאמר לו במפורש 'כנוס שורך ואני אשמרנו') - האם הוא קיבל על עצמו לשמור רק שהשור שלו או הכלב שלו לא יזיק את השור של חברו, או אפילו ששוורים אחרים לא יזיקו אותו?

ת"ש דתני רבי יהודה בר סימון: בכרייתא במסכת נזיקין ששנה קרנא (שטמ"ק): הכניס פירותיו וכו'.

מאן פטור ומאן חייב: על מי מתכוונת הכרייתא שהוא פטור או חייב? לכאורה הכוונה לבעל החצר. דהיינו שאם אדם הכניס את פירותיו שלא ברשות לחצר - פטור בעל החצר מלשלם לו על הנזק שנגרם לו מהאכילה של השור האחר, אבל אם הכניס את הפירות ברשות - בעל החצר חייב לשלם על הפירות. מוכח שהוא מקבל על עצמו שמירה אפילו משוורים אחרים שלא יזיקו את הפירות!

דחייא: אמרי לא, פטור בעל השור וכו': הכרייתא מתכוונת לבעל השור שנכנס לחצר ואכל את הפירות - האם הוא פטור או חייב על אכילת הפירות. הגמרא מקשה: אם כן מה הנפקא מינה האם הכניס בעל הפירות את הפירות לחצר ברשות או שלא ברשות הרי בכל מקרה השור אכל אותם שלא ברשות?

תירוצי: אמרי ברשות הויא לה שן ברה"ר וכו': אם הכניס את הפירות ברשות, אם כן הקנה לו בעל חצר מקום בחצירו והחצר נחשבת ל'חצר הניזק', ואז חייב בעל השור על אכילת הפירות כי 'שן ברשות הניזק' חייבת. אבל אם הוא הכניס את הפירות שלא ברשות, בעל השור פטור כי 'שן ברשות הרבים פטורה', והיינו לאו דוקא ברשות הרבים אלא שן שלא ב'חצר הניזק' פטורה.